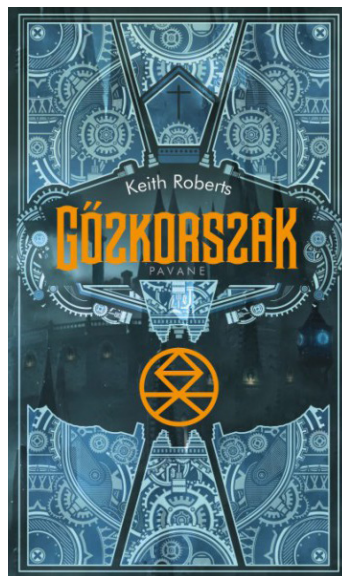

Rimóczi László

A begőzölt pápák diktatúrája

A nyolcvanas évekről sokunknak leginkább a feltupírozott frizurák, a Duran Duran, a Depeche Mode, a kazettás magnók meg a féltégla nagyságú rádiótelefonok ugranak be, semmint a zakatoló, ormóttan gőzgépek és az egyház totalitárius uralma. Pedig Keith Roberts ebbe az időszakba helyezte *Gőzkorszak* című lenyűgöző, alternatív történelmi re-lyényének végkifejletét.

A kettészakadt és megosztott Angliában járunk 1985-ben, amikor a szigetet félig az ősi, félig viszont már a modern világ vívmányai uralják. Az országot a primitív időket idéző nyelvi, társadalmi és etnikai ellentétek szabdadják fel, a középkori városok mogorván merednek maguk elé, míg a zord erdőségekben háborítatlanul élnek a letűnt kor lényei. Mindennek oka a múltban keresendő, ugyanis 1588-ban megtorpant, majd el is kanyarodott az általunk ismert történelem: jelentősen megváltoztak a stratégiai erőviszonyok, fontos ütközetek értek véget az ellenség győzelmével, és kardinális uralkodókat taszítottak le a trónról. Ebben a párhuzamos valóságban teljesen átrajzolódik az általunk ismert világtérkép. Ráadásul az elektromosság a köznép számára ismeretlen, és a gőzgépek jelentik a technika csúcsát, de még ahhoz sincsen mindenkinek teljes hozzáférése, így félig-meddig középkori állapotok uralkodnak. Ebben a befagyasztott közegben a nyelvi és társadalmi gátak nem tudnak leomlani, sokkal inkább állandósulni látszanak, a megerősödött katolikus egyház kato-

nái pedig Európa-szerte ügyelnek a diktatúra fenntartására, ám mindeközben a város széli sár-, fa- és kőkunyhókban lakó nép szívében ott élnek még a régi istenek. Itt már csak egy forradalom jelenthet reményt.

A cselekmény gördülékeny, az aprólékos műszaki leírások, valamint a precíz világképfestés sem törik meg ritmusát. A Jézus személyét háttérbe szorító diktatórikus egyház bőszen uralja és koordinálja a technikai fejlődést, a világtörténelemben még sosem összpontosult akkora hatalom Róma kezében, mint ekkor. A fél bolygót szellemi homályban tartani, kiegyensúlyozni az egymásnak feszülő ellentéteket hatalmas munka, és mint kiderül, nem is túlságosan fenntartható folyamat. Ráadásul a kelleténél kicsit gyakrabban használják az ösztökét, többször emlegetik a pokol tüzeit, mint a szeretet királyságát, de immár a cél is teljesen más. Az egyház megmagyarazza magának a kínzás áldásos hatását is, hiszen a bűnös esetleges halála megakadályozza a Sátán ármányos viselkedését, támadását Isten szándéka ellen, és ha az eretnek bűnbánó vezeklőként végzi, legalább megmenekül a még súlyosabb bűnbeeséstől, és végső megnyugvásra lelhet Isten országában. A lényeg, hogy a zavaró tényezőt kiiktatták, és hogy innen hová kerül megtépázott lelke, az egyházi szempontból nem fontos.

Már a történet elején felismerjük, hogy az egyház politikája nem átlátható, és a pápák tudják, hogy ha az elektromosságot elérhetővé teszik az emberek számára, akkor hamarosan tudomást szereznek az atomról is, és onnan már csak egy lépés a maghasadás – mindebből pedig egyenesen következik, hogy a nép megpillanthatja, mi ered közvetlenül Istentől, és mi nem. Az alaposan kidolgozott karakterek mindennapjait a kilátástalanság uralja: *„Több hétig tartott, mire hazaért. Néha rossz irányba fordult, olykor idegenek látták el élelemmel. Ilyenkor megáldotta őket, és sokáig sírt. Egyszer útonállók támadtak rá, de az elfehéredett ajak, a szürke arcból kiragyogó szem láttán visszahököltek. Talán attól féltek, hogy megbabonázza őket. Vagy attól, hogy peszises.”*

Bár a huszadik században járunk, azaz felvilágosult korban, a babonás félelmek mégis jelen vannak, boszorkányok, alakváltó lények és tündérek uralják az emberek hitét. Az értelmiségi réteg mindezek dacára létezik, hiszen egy átlagos angol öt nyelvet biztosan beszélt ekkoriban, még ha némelyiket törve is: az uralkodói réteg normann-franciáját, az egyházi latint, az üzleti élethez nélkülözhetetlen modern angolt, valamint az elavult közéangolt és a parasztok által használt keltát.

Mindeközben sínt nem használó lokomobilok vágnak át a kietlen tájakon rakománnyal teli vagonokkal, szinte kínálva magukat az útonállóknak, akik általában csak fosztogatnak, gyilkolásra nem vetemednek. Az országban lázadások zajlanak, a pápák pedig tanultak a történelemből, igyekeznek minden technikai fejlődést visszaszorítani: Róma a legszigorúbban ellenőrzi a cementgyártást, az árát pedig magasan tartja, hiszen segítségével roppant gyorsan fel lehet húzni egy erődítményt. Hasonló rendelet lassítja a lokomobilok kazánfejlesztését is, ám mindenki bízik benne, hogy egy napon majd olajtüzelésűre cserélhetik a szilárd tüzelésű gépeket – előbbieket már kifejlesztették, de még nem kerülhettek forgalomba a pápa jóváhagyása nélkül. Néha ugyan kiszivárog egy-két titok, illegálisan hozzá lehet jutni a tiltott technikai eszközökhöz, csak az egyház meg ne tudja:

„És végül megérkezett az egyház a keleti szárazföldről. Oltárokat emelt és körmeneteket tartott, de közben Anglia földje fekete lett a kiontott vértől. Városok, jelzőtoronyok és ragyogó kastélyok épültek. A Letűnt Nép, a tündérek, a pusztaság kísértői, a kövek népe pedig egyre húzódott vissza, elbujdosott és velük együtt vérző istenük is, akihez kétségbeesetten fohászkodtak a keresztény papok, de nevét Krisztusra változtatták. És azt mondták az embereknek, hogy igen, valóban fára szegezve halt meg, egy Golgota nevű helyen, a Kopponyák hegyén. A tengereket Róma hajói uralták, de Anglia is ébredezett. Gőzgépek hangja szállt fel még a legkisebb falvakból is.”

A történet több novellaszázból épül fel, ezeken keresztül kapunk betekintést néhány szereplő és generáció életébe, ám mindegyik szálat áthatja az elnyomás, a veszteség szürke érzése és a lappangó reménykedés. Míg a Híradósok Céhe a távközlés kezdetleges vívmányaira van utalva, az inkvizíció körösvényt ad ki az egyház egyik lázadó, kiátkozott szerzetese ellen, aki Isten valódi hatalmáról prédikál. Pedig nagy szükség lenne egy isteni közbeavatkozásra, mert bármennyire is kifürkészhetetlenek az Anyaszentegyház szándékai, a nyáj nem kérdőjelezheti meg azokat, csak retorziókat kockáztatva. Izgalmas világot épített fel a szerző, karakterei szűkös mozgásterük ellenére szinte hús-vér létet kaptak, a lírikus hangvétel és a remény folytonos fellebbentése pedig egyedi atmoszférát kölcsönöz a regénynek.

Ezt az irodalmi igényességgel megkomponált művet még a könyvpiac legszigorúbb élménymérnökei is átengednék a fantasztikus irodalmat a szépirodalomtól elválasztó határon, ugyanis egy igazán kifinomult sci-firől beszélhetünk. A *Gőzkorszakot* megjelenése óta a szépirodalom klasszikusai közé emelték. Bár 1968-ban íródott, ez egyáltalán nem érződik rajta, ma is megállja a helyét.

Keith Roberts: *Gőzkorszak*. Metropolis Media, Budapest, 2018.